

Nepali A: literature – Higher level – Paper 1
Népalais A : littérature – Niveau supérieur – Épreuve 1
Nepalés A: literatura – Nivel superior – Prueba 1

Wednesday 10 May 2017 (afternoon)
Mercredi 10 mai 2017 (après-midi)
Miércoles 10 de mayo de 2017 (tarde)

2 hours / 2 heures / 2 horas

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Blank page
Page vierge
Página en blanco

तल दिइएका कुनै एकको साहित्यिक टिप्पणी लेख्नुहोस् :

1.

भुक्तमानबाट छुटकारा पाउन के गरिनँ, मेरा सबै भगिरथ प्रयत्नहरू भकाभक भङ्खारामै परे । भकार विचमा बसेको चार अक्षरे “स्वाभिमान” ले नै मलाई न कसैले भरौटे बन्न दियो न कसैको भारदार नै । भर्सेलामा परोस् यस्तो स्वाभिमान, जसले जीवनमा भयावह र भद्रगोल मात्र ल्याउने गर्दछ । मलाई के थाहा, प्रजातन्त्र पनि नेपाली भैयाहरूको निमित्त भुक्तमानको भारी भएर आउँदो रहेछ । प्रजातन्त्रका अभिभावकहरू नै अभिमानका हुँगा भएपछि 5 अभियानले जतिसुकै अभिनयको अभिनन्दन गरे पनि अभीष्ट अधुरै रहन्छ । अनि यस्तो बेलामा स्वाभिमान धुरु-धुरु रुनु बाहेक अर्को विकल्प नै के हुन्छ र । स्वाभिमान र अभिमान आखिर यी दुइटै मानको ध्वनि उस्तै-उस्तै लाग्छ तर दुवैको अभिधा लक्षणा वा व्यञ्जना एकदमै फरक छ । बुद्धिमानहरूको खोपडीमा विराजमान हुनुपर्ने यो स्वाभिमानले कसरी भुक्किएर म मूर्खमानलाई मन परायो ? अजब नेपालको सबभन्दा गजब कुरा यही हो । दिग्गजहरू 10 अभिमानले भिजेका छन् । जन अभिमत जे सुकै होस् आफ्नो अभिप्राय अर्कै छ । “म ताक्छु मुढो बन्चरो ताक्छ घुँडो” भने भैँ भयो । अभ्यन्तरले अभियानको अपेक्षा गरि रहेकालाई प्रारब्धले स्वाभिमान दिँदो रहेछ अनि जो स्वाभिमानको अभिमन्यु खोजिरहेको छ, ऊ भने अभिमानको चक्रव्युहमा फँस्यो रहेछ ।

मुढाको मुख पोल्न भिँजा चाहिन्छ भन्छन् तर मुढाहरू र बुढाहरू तमिसरहेको देख्दा म मूर्खनाथ छक्क परिरहेको छु । भिँजा खरानी भएर मुढो सल्किएको कुरा गर्नु भयो भने मुढाको स्वाभिमानमा धक्का लाग्छ किनकि स्वाभिमानको रूप बदलिएर हो कि दल्लिएर हो अहिले अभिमान बनेको छ । पत्यार नलागे बृहद् नेपाली शब्दकोशका 15 नयाँ संस्करण बनारसबाट बजारमा आउने लागेको छ, आउना साथ पल्टाएर हेर्नु होला । स्वाभिमानि सज्जन बन्नुभन्दा अभिमानि मूर्ख बने वैभवको नाफा हुने जमाना हो यो । निजीकरणको माहोल चलिरहेको नेपाली बजारमा स्वाभिमानको मूल्य कसरी स्थिर हुनसक्छ, अवमूल्य हुँदा-हुँदा अब स्वाभिमान एउटा खोटो मोहर सावित भइसक्यो । मलाई भुक्तमानको भुँमरीमा हाल्ने आफ्नो स्वाभिमान बेचिदिनु पयो भनी प्लास्टिकको सस्तो भोलाको बोकी फुटपाथ डुल्ल थालेको पनि धेरै भयो, अहँ किनिदिने कुनै बुद्धिनाथ फेला पर्दैन । स्वाभिमानको धनी नेपालीहरूलाई 20 अब अभिमान भए पुग्ने भयो । रक्सीको नशा जस्तै रंग लाग्ने अभिमानका अधि बेरङ्गी स्वाभिमानको के मूल्य, के महत्त्व ? अहिलेसम्म स्वाभिमान पोको पारेर हिँड्ने म मूर्खले भुक्तमान नपाएर के पाउँ ?

स्वाभिमानले स्वाधीनताको पक्षपोषण गर्छ, स्वार्थ र स्वाँगलाई स्वाभाविक रूपले तिरस्कार गर्छ । स्वावलम्बन उसको आधार हो । अब भने त्यो आधारमा पनि बाढी-पहिरो लाग्यो तर अभिमान ? अभिमान पराधीनताको प्रतीक, ढोंग र ढकोसला नभई ऊ बाँच्नै सक्दैन । पराश्रयी प्रवृत्तिले दाईँ र रजाईँ गरेको देखेर रमाउने, हेर्दा तामाको जस्तो 25 तर छाम्दा माटाको घँटो । यो अभिमान बेलाबखत आफैँ पनि फुट्ने गर्छ । आवश्यकता आविष्कारकी जननी हुन् रे । आजकाल बजारमा सुपर ग्लु प्रशस्त पाइन्छ, त्यही ग्लुले टाँसिन्छ बेजोडसँग र फेरि दुरुस्त बनेर हिँडिरहेको छ अभिमान निर्धक्क, बेलगाम, स्वाभिमानका पौरखी हातहरू कुल्चै र सिर्जनाका सुन्दर फुलहरू चुँड्दै । मानौँ ऊ एउटा जंगली अर्ना हो । उसको निर्दयी आक्रमणले आक्रान्त बनेर मेरो विक्री नभएको स्वाभिमान सडकमा लम्पसार परेको छ ।

नरनाथ लुईटेल, प्रज्ञा निबन्ध-सङ्ग्रह, २०७० ।

2.

- रातभरि आँसुले नुहाइदिएर
सुकिलो बनाएको जून कहाँ पुगिसक्यो !
कोकामा सुताएर तेल घसीघसी
हुर्काएका ताराहरू कहाँ पुगिसके !
5 फूलै फूलको डोलीमा राखेर
कलिलो बेहुलो जस्तो घामसँगै
अन्माएर पठाएको मोतीचरो पनि
नौ डाँडा काटी कहाँ पुगिसक्यो !
जलदेवी ! जलदेवी !!
10 कहाँ हरायौ तिमीले आज
आफ्नो सबैभन्दा प्रिय गीत ?
र किन तिमी यसरी
नदीको शून्य बगरमा उभिएर
पानीले बगाइरहेको आफ्नै छाया
15 हेरिरहेकी छ्यौ हरेक दिन ?
- थाहै नपाई धूलोमा भरिसकेछन्
शिरमा फुलेका रानीफूलहरू !
निभ्नै लागेछन् अब त
आँखामा बलेका साँभवत्तीहरू !
20 कसले समयको अदृश्य करौती चलायो
र यति धेरै चिरा पारेर गयो अनुहारमा ?
शरीरबाट पग्लिएर
भरिसकेछन् हातहरू !
भरिसकेछन् खुट्टाहरू !
25 भरिसकेछ भुइँमा
मायाले दिएको जालीरुमाल !
- जलदेवी ! जलदेवी !!
नदीको पल्लो किनारमा
सुताएर आएकी थियौ
30 जूनकिरी जस्ती मायालु छोरीलाई !
उता हेर त !
थाहै नपाई सिरानीमा
कसरी नाच्यै छ हरियो सर्प ?

- 35 ढाकरमा सुन जस्तो नून
र मट्टितेलको जीवन बोकेका भरिया दाइहरू
आज यो बाटो आउँछन् कि आउँदैनन् ?
भोलामा हीरा जस्तो चिउरा
र सिन्कीको जोवन बोकेका कुनाली दिदीहरू
पिपिरी बजाउँदै आउँछन् कि आउँदैनन् ?
- 40 शिरमा भिर जस्तो कर्कटपाता
र पानीको कलकल बोकेका परदेशी मामाहरू
मालसिरी गाउँदै आउँछन् कि आउँदैनन् ?
माथि पहाडबाट परालको भारी बोकेर
आफूजस्तै बूढा गोरूहरूकोबथान धपाउँदै
- 45 तराई भरिरहेका खरिते काकाहरू
लौ ! आज यता आउँछन् कि आउँदैनन् ?

विप्लव ढकाल, च्याउको जङ्गल, २०७१ ।